

3. Usp. članke dr Bojana Bujića, inače nadahnute i vrijedne stilske analize, »Cecchinijeve mise iz godine 1617., *Arti musices*, 1, 1969, str. 105—114.« te »Na tragu jednom izgubljenom djelu Tomasa Cecchinija«, *Zvuk*, 83/1968, str. 159—162.

4. Usp. Cvito Fisković, *Hvarska katedrala*, Čakavski sabor, Split, 1976, str. 35. i str. 116.

5. Usp. nedavno tiskanu ediciju *Tomaso Cecchini, »OSAM SONATA«*, priredio i predgovor napisao Bojan Bujić, Muzički informativni centar Concertne direkcije Zagreb i Muzikološki zavod Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1984, str. 14—17 (papus *Izvođačka praksa*). Možda je najveći nedostatak ovog izdanja Cecchinijevih sonata iz 1628. što nije vjerojatno da će današnjim izvođačima biti jasno, na temelju Bujićevog predgovora i na temelju transkripcije, što ovdje nedostaje dionica instrumentalnog basa. Ovo je izdanje, dakle, nepotpuno (rađeno je na temelju Wrocławskog primjerka, gdje nedostaje dionica »Canto secondo à Tenore«), a to je u predgovoru valjalo sasvim jasno reći. (Trebalo dodati da je *osma sonata* potpuno sačuvana, pa stoga i u ovoj ediciji u cijelosti transkribirana.) Isto tako, ove sonate ne bi valjalo svirati bez orguljskog continua, kako se Bujiću čini da je Cecchini implicitno htio reći (usp. *Iz renesanse u barok. U »Spomenici hrvatske glazbene prošlosti«*, sv. 2, DSH, Zagreb, 1971, str. XIII, ur. Lovro Zupanović, te *nav. mj.*, str. 15). Naprotiv, Cecchini je eksplicitno rekao kako se sonate mogu svirati bez drugog basovog instrumenta, ali uz orgulje (*con l'Organo ... senza altro Istrumento Basso!*) Ispada dakle, da suvremeno Bujićevo izdanje Cecchinijevih sonata i nije tako nepotpuno kako je on možda mislio, ni tako potpuno kako su vjerojatno mislili izdavači i urednici ove edicije.

6. Usp. Milo Asić, Mark Antonije de Dominis, promicatelj muzike ranog baroka u Splitu, *Zvuk* 121—123, str. 55—68. Donosim ovdje i jedan podatak, za koji mi se čini da je ostao neregistriran u hrvatskoj muzikologiji. Dr Ivan Ostojić, autor izvanredne knjige o prisutnosti roda sv. Benedikta u Hrvatskoj, u knjizi »*Metropolitanski kaptol u Splitu*«, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1975, na str. 167—168, navodi sljedeće: »Na temelju dukale iz 1496. i bule pape Pija V iz 1569. godine, u Splitu su mogli uživati plodove splitskih beneficija samo svećenici rodom (*originarii*) iz Splita. Unatoč tome je i prije i poslije onih odluka biran među splitske kanonike poneki kandidat rođen na Braču, u Trogiru, Dubrovniku i drugim mjestima u Dalmaciji, dapače i u Italiji. Tako je 1614. godine kaptol dozvolio, da Toma Zecchino iz Verone, izabrani kapelnik (*magister capellae*), može primati punktacije, kada dolazi u kor, iako nije član domaćega klera. Tom prilikom su kanonici naglasili, da i nakon te specijalne dozvole i dalje ostaju na snazi stare odredbe, po kojima samo domaći sinovi imaju pravo na distribucije.« U ovom dokumentu je čudno to što se na temelju dosadašnjih znanja o Cecchinijevom životu drži da se on 1614. godine preselio u Hvar.

7. Izbor iz opusa »*Canti spirituali*« bit će objavljen u jednoj skupnoj ediciji pod naslovom »*Izbor iz djela Tomasa Cecchinija*«, koja je u tisku. Monodija »*Vergine gloriosa*« nije ušla u taj izbor. Na koncu, posebno mi je ugodna dužnost zahvaliti profesoru dr Lovri Zupanoviću na posudbi snimaka monodijskih skladbi iz opusa »*Messae*« (1627). Koga zanima koje su sve monodijske skladbe prisutne u ovdje odabranim Cecchinijevim opusima, može konzultirati Plamenčevu studiju iz god. 1938.

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

JEKA S HERCEGOVAČKOG KRŠA

Fra Anđeo Nuić, preporoditelj crkvene glazbe u Hercegovini

Zdenka Miletić

Jesen neobično daruje sunčane dane i obilje plodova što dozrijevaju. Spuštam se od Jablanice kroz planinski dio Hercegovine k jugu. Pitomo šumsko zelenilo kiti planine: Bitovnju, Prenj, Zelengoru i druge. Ima ih i surovih s beskrajnim kamenim goletima, oštrim liticama kakve su: Čvrsnica, Plasa, Velež itd. Idući k jugu kraj se spušta sve niže. Sivi krš prevladava, a zelene oaze su kraška polja i doline uz riječne tokove. Cijela Hercegovina je puna kontrasta kako u pogledu pejzaža tako i u klimi. Planine koje čine sjeverni njen dio stvaraju visok zid koji onemogućava strujanje toplog zraka s juga. Klima je zato ovdje mediteranska, izuzev planinskog dijela gdje je oštra kontinentalna.

Putujem uz rijeku Neretvu koja prolazi četrdesetak kilometara dugim kanjonom što se usjekao između Prenja i Čvrsnice. Dubina strmih klisura, što su gotovo bez raslinja, dostiže negdje i do 1200 m. Voda rijeke bučno brza i u ljepoti smaragdne boje ljupko se rasprskava. Oko i misao gledaju te veličanstvene prizore. Dok ih promatram naslonjena čelom o staklo prozora vlaka, sinu mi na tren usporedba: voda ove rijeke i moji dani iste su sudbine — idu u bespovratnost.

Pokaza se u daljini sivilo Veleža. Bliži se Mostar u kojem očekujem bogato vrelo raznih podataka: o pučkom pjevanju, općenito o glazbi, a posebno o crkvenoj. Za ovu drugu vezano je ime

fra Anđela Nuića. O njegovu doprinosu na polju crkvene glazbe govore mnoge činjenice. Ne može se reći da nije bilo pjevanja po hercegovačkim crkvama i prije fra Anđela, ali je ono bilo jednostavno i oskudno. Narod je znao i pjevao: »Gospin plač«, »U se vrime godišta« i »Zdravo tilo Isusovo«. Dolaskom fra Anđela u Mostar nastaje preporod u crkvenoj glazbi. On je tu zatekao jedan harmonij što ga je poklonilo društvo Neoskrvnjenog začeca BDM iz Beča 1875. g. Na tom harmoniju se vjerojatno prvi put čuo instrumentalni zvuk u hercegovačkoj crkvi. Godinu dana iza toga nabavio je fra Anđeo prvi glasovir u Hercegovini za Mostar iz Mletaka i podučavao djecu sviranju i pjevanju. Radio je neumorno na podizanju crkvene glazbe i s velikim uspjehom da je osnovao i crkveni zbor. On je išao dalje. Skupljao je priloge pune dvije godine, u župi i izvan nje, te naručio kod zagrebačke tvrtke Hefferer orgulje. 1882. g. one prosviraše na veliku radost vjernika i ponos fratara.

Iste godine bio je premješten na Humac (Ljubuški) za učitelja novaka. Tamo je zatekao jedan harmonij što ga je samostan dobio kao poklon iz Beča. Fra Anđeo je sa sobom dopremio dva glasovira. Prilikom pregleda sjemeništa izaslanik zemaljske vlade u Sarajevu darovao je za nabavku glazbenih instrumenata 50 forinti. Od toga nabaviše kontrabas i violu, fra Luka Begić violinu, a fra Anđeo dvije violine. Poduku iz ovih instrumenata vršio je fra Alfonzo Tichy rodnom iz Moravske. Kad je rad bio postavljen na solidne temelje, fra Anđeo bi premješten u Županovac (Duvno). Tu pristupa svim žarom poslu. Nabavio je harmonij, a lijepom pjevanju nije doprinjeo samo dobar sluh vjernika nego i zalaganje fra Anđela. Duvno je staro naselje koje postojalo još u rimsko doba, o čemu svjedoče otkopani ostaci foruma na Crkvini. U 15. stoljeću potpalo je pod Turke i oni ga zvaše Dumne. Neki putopisac opisao ga je u 17. stoljeću ovako: kasabica uređena kao rajska bašča Ima 400 kuća sagrađenih od tvrdog materijala pokrivenih kamenim pločama. Moja majka, rođena u Duvno znala nam je pričati o njemu. Nisam zaboravila, da se mjesto u prošlosti zvalo Županj-potok, Županjac i Tomislav Grad. Tu je fra Anđeo zabilježio i otkinuo od zaborava mnoge stare običaje i pjesme toga kraja. Iz zbirke pučkih pjesama evo nekoliko naslova:

Tomić Mijat izbavlja malog Marijana
Tomić Mijat i trgovci
Smrt Tomić Mijata
Petar Mrkonjić izbavlja braću Senjane
Smrt Janković Stojana
Osman-paščinica
Šujičkinja Mara
Kulu gradi Zajim-Ibrahime
Prvi dragan
Asan-aga na gradu sidaše
Tri tičice propivale
Lako ti je, tanke gusle moje
 itd.

Zbirka sadrži junačke i lirske pjesme. Ikavski govor ostao je u pjesmama jer je bio i u narodu. Prepisujem tekst slijedeće pjesme:

Lipo ti je selo Kumaševo
 Lipo ti je selo Kumaševo!
 Zalud njemu sva lipota njena,
 Kad u njemu nigdi 'lada nema,
 Samo jedno drvo bademovo
 Tude kolo liti, zimi igra.
 Kolo vodi bratac i sestrice,
 Bratac seju iskraj kola viče:
 »Tiho igra, moja seko draga,
 Tiho igra, a prida se gledaj!
 Sad će proći junak na dogatu,
 Na dogatu, vas u suhu zlatu,
 Zamirat'će u kolu divojke«.
 Istom oni u toj riči biše,
 Al' evo ti Ive na dogatu,
 Na dogatu vas u suhu zlatu.
 Stalo kolo, pa Ivana gleda.
 Progovara Ivo sa dogata:
 »Vi igrajte, mene ne gledajte!
 Ja ne gledam vezenih rukava,
 Što su kojoj tuđe ruke vezle,
 Već ja gledam čudi i pameti,
 Što ću povest svojoj miloj majci«.
 Istače se iz kola divojka
 Pa govori Ivi na dogatu:
 »Ne gledamo zlata ni dogata,
 Već gledamo na konju junaka,
 Za što ćemo svoju mladost dati«.
 Kad to čuo Ivo sa dogata,
 On je uze za bijelu ruku,
 Pa je baci za se na dogata
 I odvede svojoj miloj majci.

Kad se ponovo vratio fra Anđeo u Mostar, na njegovu inicijativu a uz pomoć nekoliko uglednih građana osnovala Narodno pjevačko društvo »Hrvoje«. 1889. g. postao je predsjednikom tog društva. Uz pjevanje osnovala i limenu glazbu koju je vodio požrtvovan i sposoban čovjek Vinko Šibur. Fra Anđeo u svojim sjećanjima kaže: »Za godinu dana toliko su uznapredovali da su za carski dan u novoskrojenoj odjeći javno svirali kroz grad uz veliko veselje katolika i Turaka. Hrišćanima je sasvim mrsko bilo, zašto smo ih pretekli u naobrazbi«.

Za života i djelovanja fra Anđela Nuića malo se radilo u Hercegovini na polju crkvene glazbe. Cecilijanski pokret kod nas tek je počeo uzimati maha pred kraj njegovog života, tako da je njemu ostao nepoznat. U prvo vrijeme sam je prerađivao neke talijanske pjesme. Najviše se proširila popijevka *Blagoslov' nas Bože mili*, kojoj je zadržao talijanski napjev a podmetnuo hrvatski tekst. Njegov molitvenik doživio je deset izdanja.

Rođen je u Drinovcima 1850. g. Još kao dječak pokazuje sklonost prema glazbi. U sjemeništu je učio prve početke pjevanja, a zatim ga poslaše u Italiju na nauke. Uz filozofske i bogoslovne nauke upozna je i glazbu. Vrativši se u domovinu bi postavljen za upravitelja kora na širokom Brijegu, gdje je podučavao franjevačke kandidate. Dvije godine iza toga prešao je u Mostar gdje počinje njegovo životno djelo. Umro je u Mostaru 1916. godine.

Ne znam da li sam obuhvatila sav rad ovog marljivog čovjeka. Međutim, i ovi redovi dovoljno govore što je fra Anđeo Nuić značio za crkvenu i uopće glazbu u Hercegovini. Sigurno ju je podigao

za stupanj više na ljestvici kvalitete i otvorio joj vrata u bogatiju budućnost.

Ugodno je mostarsko predvečerje. Sunce je spremilo svoju zlatnu preslicu, a u vrhovima krošnji jedva da je živ koji dašak. Prošetah čaršijom¹ u kojoj se nazire sukob domaće, mediteranske i orijentalne kulture. Zovu je kujundžiluk. To je staro jezgro grada u kome su se očuvale kamene magaze², dućani sa ćepencima³, aščinice⁴, kafane i drugo. Tu je i danas vlada neobična živost. Zastadoh na mostu iz 1566. godine. Na jedan je luk i s najvećim svjetlosnim otvorom na svijetu, tvrde Mostarci. Čudesan svod ima. Gradio ga je turski arhitekt Hajrudin, devet godina. U njemu je ostvarena zamisao — okamenjeni polumjesec. S obje strane su kule. U gradnji je učestvovao Rade, čije je ime narodna pjesma očuvala. Nekoliko stihova te pjesme glasi:

»Mila braćo, čuda golemoga!
Kad se gradi kamena ćuprija⁵
U Mostaru na vodi Neretvi;
U cara je ni u kralja nema.
Majstor joj je neimare Rade.
Gradio je za nuždu veliku,
A za svoju glavu otkupiti,
Jer je Turak bio zaslužnjio«...

Vrata mosta odnešena su u Beč za vrijeme okupacije 1878. god. reče mi moj znanac, Mostarac. Podiže se pun mjesec kao pečat. Krenuh.

TUMAC NEPOZNATIH RIJEČI

čaršija¹ — glavna ulica s trgovima, magaza² — spremište robe, ćepenci³ — drveni dućani kod kojih se otvara cijela prednja strana, aščinica⁴ — narodna kuhinja, ćuprija⁵ — most

ETNOMUZIKOLOGIJA

Etnomuzikolozi i suvremeni glazbeni folklor u Jugoslaviji

Nikola Buble, Trogir

U stvaranju suvremenog glazbenog folkloru imaju udjela različite glazbene pojave koje utječu na formiranje glazbenog ukusa. U povratnom djelovanju glazbeni folklor ima određenu ulogu u oblikovanju glazbene kulture određenog kraja, regije i naroda. Koja je, u ovoj situaciji, zadaća etnomuzikologa, baviti se uzrokom ili posljedicom, ili jednim i drugim? Promatranje današnje situacije u glazbenoj praksi širih slojeva ljudi nameće stručno i ustrajno bavljenje i uzrokom i posljedicom. Naime, danas je na našim prostorima stvoreno plodno tlo za razne vrste »glazbenih stručnjaka«, »glazbenih znalaca«, »skladatelja«, (ponajčešće netalentiranih, bez stručne spreme i erudicije pa i samih umjetničkih nagruća) koji su dio postojeće konjunktore na tržnici lakoglazbenih-festivalskih, »novokomponiranih« i inih potrošnih glazbenih »artikala«. — »Muzički se lumpoproleterijat, preko šunda, 'novokomponirane narodne muzike', estrade, i sl. razbuktao, realizirao« (Silvije Bombar-delli).

No, da bi otklonili moguće nesporazume oko angažiranosti etnomuzikologije za poboljšanje, danas već jasno očitovane teške situacije glazbene kulture, potrebno je da etnomuzikolozi demistificiraju pojam glazbenog folkloru kako bi, onima koji su nepotpuno ili nikako obavješteni, ukazali da problem koji se nameće spada velikim dijelom u okviru njihova etnomuzikološkog znanstvena djelovanja. (Time ovaj problem postaje poljem rada i drugih znanstvenih disciplina, npr. sociologije, estetike, antropologije i sl.). Takva »pjesma« demistifikacije kod nas je do danas (1985.) odgudana u više navrata (»psi laju karavana prolazi«).

U različitim varijantama je prepoznatljiva ta demistifikacija, po autorovim posebnostima u pristupu predmetu izučavanja: od romantičnih, »publicističko-verbalnih valcera« (do i nakon II. svjetskog rata), preko »solističkih popjevaka« (npr. iz pera Nikole Hercigonje) i »zbornih skladbi« (npr. Kongresi SUFJ — Dragoslav Dević, Dragoslav Antonijević), do »koncertnih izvedbi« (npr. Dunje Rihtman — Auguština) i »briljantnih orkestracija« (npr. Jerka Bežića).

Interpretacija koja slijedi, moj je prilog spomenutim nastojanjima demistifikacije. Nakana mi je eventualno i izazvati na glasnije zajedničko ili pojedinačno istupanje, na glasniji zajednički ili pojedinačni stav prema novom valu glazbenog kiča* koji je pobijedio na neformalnom svenarodnom referendumu.

U daljoj i bližoj prošlosti gotovo je svaki grad, dio grada, gradić, selo, zaselak, itd. posjedovao u svom folklornom glazbenom izrazu svoje vlastitosti, posebnosti i karakteristike. Međutim kako su se žitelji češće selili, posjećivali, »obilazili«, međusobno ženili i na mnoge druge načine miješali, to su u takovim prilikama svjesno ili nesvjesno unosili običajne značajke vlastitosti svojih užih sredina u glazbenu praksu bližih i daljnjih područja. Oštre razlike u spontanom glazbenom izrazu između različitih skupina počinjale su se, stoga,

* Glazbeni kič je dobro uzeo maha i u crkvenom pjevanju. Ovom prilikom samo upozoravam da je to problem koji zahtijeva ozbiljnu i permanentnu znanstvenu pažnju stručnjaka za liturgijsko i paraliturgijsko pjevanje.